

Door Henk Jongsma

Ja, maar ...

Inleiding

Iris Hannema is reisjournaliste: ze heeft van reizen en daarover schrijven haar beroep gemaakt. 'Zij reisde in haar eentje naar meer dan vijftien landen', staat er op de achterkant van haar laatste boek, *Het bitterzoete paradijs*.

Weer thuis, in Haarlem, schreef ze een artikel over Nederland onder de titel *Halleluja, wat is dit een fijn land!* Verrassend misschien, want waarom zou je op reis gaan als het hier zo fantastisch is?

Natuurlijk is het hier goed, vergeleken met een heleboel andere landen. Maar daarom is het hier toch niet allemaal zo geweldig? Of toch wel? Stellen onze 'problemen' niet zo veel voor vergeleken bij de problemen in de rest van de wereld? Misschien, maar daarom zijn het toch nog wel problemen?

Je kent dit soort gesprekken vast wel. Iemand beweert iets, en de ander reageert met: 'Ja, maar ...' En weer een derde zegt dan zoiets als: 'Ja, dat klopt wel, maar toch ...', enzovoort.

Zinloze discussies? Nou nee, het is altijd goed iets van meer dan een kant te bekijken. En dat gaan we doen, in deze lesbrief, met als uitgangspunt: *Wat is dit een fijn land*.

Opzet van deze lesbrief

- Je leest de tekst van Iris Hannema (opdracht 1 t/m 5).
- Je schrijft reacties op Iris' mening over Nederland (opdracht 6 t/m 9).
- Je verdiept je in irreële gedachten of problemen (opdracht 10 en 11).
- Je beschrijft de contrasten tussen Nederland en een land waar je bent geweest of waar je naartoe zou willen gaan (opdracht 12).

Niveau

Deze lesbrief kan worden gebruikt in de klassen 3, 4 en 5 havo en vwo.

De uitgangstekst

Halleluja, wat is dit een fijn land!

1 Toen ik na een verblijf van een jaar op een minuscule atol in Frans-Polynesië terugkeerde naar Haarlem, stond ik geëmotioneerd in de Albert Heijn. Uit de ijzeren buiken van Polynesische vrachtschepen kwamen blikken, noedels, koekjes en chips, het meeste over datum en geïmporteerd uit China. Het enige dat je werkelijk vers kon krijgen, waren kokosnoten en vis, en wie zelf aan het speervissen sloeg, moest de vliegsvlugge grijze rifaaien vóór zijn.

2 Nu ik weer alles kon kopen wat er in mijn hoofd opkwam, wist ik het niet meer. Ik vond het assortiment zo overrompелend dat ik met een lege tas terug naar huis liep, langs de bloemenstal en de viskraam, het gladde nachtzwarze asfalt met de strak witte belijningen en het zoetrode fietspad.

3 Ik had enorm verlangd naar versgebakken brood, echte koffie, yoghurt, wintergroente, basilicumplantjes, muesli, honing, frambozen, patat, rijstwafels en geitenkaas. Nu het er allemaal weer was, wist ik niet waar ik moest beginnen.

4 In mijn ouderlijk huis hangt een voelbare stilte, alsof ik in beschermd natuurgebied ben. Mijn moeder is boven in haar werkkamer, mijn vader kijkt met een koptelefoon op naar een tv-programma over Alaska, en ik zit naast hem met een stapel zaterdagbijlages. Water. Ik heb dorst en loop naar de koelkast in de serre. Nee, ik vergis me en loop door naar de keuken, natuurlijk: de kraan.

5 'Pap!' roep ik vanuit de keuken, maar hij hoort me niet. Terug in de woonkamer tik ik hem op zijn schouder, waarop hij meteen zijn koptelefoon afzet. 'Wil je ook een glaasje water?' vraag ik. 'Nee hoor, dank je wel', antwoordt hij.

6 Ik had hem willen vertellen over het geluksgevoel leidingwater te kunnen drinken, maar een ontuchtterende reiziger moet zichzelf bij de lurven kunnen grijpen en geen predikant worden van ach, puf en wee, wat hebben wij het hier toch goed. Alsof het thuisfront dat niet weet, het journaal niet kijkt, niet leest, zelf niet reist.

7 Wat mij in die maagdelijke eerste dagen na een lange reis het meest raakt, is hoe bijzonder goed het bij ons gaat. De enormiteit van ons comfort, de kalmte, de welvaart, de vanzelfsprekende orde. Het verwonderende stadium van me nieuweling voelen, een vreemdeling, uit een ei gekropen zijn en een ongekende dankbaarheid ervaren voor waar ik geboren ben, duurt mij veel te kort. Drie dagen misschien, en daarna vertrekken de rimpelingen van verbazing naar de achtergrond en vlakkt het gevoel van ons land binnenstebuiten zien alweer af.

8 Het is me opgevallen hoe onrustig we worden als we aan onze hoge levensstandaard herinnerd worden. De verdedigingsmodus schiet aan, op rood, die van 'er toch ook niets aan kunnen doen'. We weten allemaal heus dat we in een gaaf land wonen, gezegende mensen zijn, met onze namen en lichaamslengtes in onze paspoorten. En toch spreken we maar zelden uit dat we enorme geluksvogels met diamanten snavels zijn, en hoe.

9 We leven – halleluja! – in een ontzettend fijn land, een van de beste en rijkste van de wereld. Het is bij ons schoon, overal staan prullenbakken (ik zag geen vuiler land dan Pakistan met de grond als alles-dump, hoewel India een goede tweede is), hier zijn geen muggenplagen (op de Salomonseilanden was het onmogelijk om buiten te zitten en in Frans-Polynesië liep ik dengue op, niet voor herhaling vatbaar), hier is geen ondraaglijke hitte (ik reisde door Mali bij 52 graden, in Djibouti bij 55 graden – vreselijk, alsof mijn hersenen verbrandden), en de aarde is vruchtbaar (ga eens kijken in Somaliland met grond zo droog als gebarsten lippen, en er heerst honger en dorst), we hebben geen bewapende beveiligers voor onze

Karachi, Pakistan.

Gebarsten grond in Somaliland (met vlag).

voordeuren nodig (zoals in Venezuela en Israël, en wat wordt het er kil en ongezellig van), de vuilnis wordt opgehaald en verwerkt, er is altijd elektriciteit (probeer maar eens te internetten in Libanon), iedereen beschikt over een of meer toiletten en een geurvrij rioolsysteem, wij vrouwen kunnen over het algemeen dragen wat we willen (ooit in Afghanistan of Iran geweest?), geloof en staat zijn gescheiden en de treinen hebben zitplaatsen en ramen.

10 Wij zijn midden in de roos geboren en leven in zulke overvloed dat we de tijd en ruimte hebben voor irreële gedachten en problemen. Zou iedereen eens een kalenderjaar in een Afrikaans land rond de evenaar moeten

vertoeven, of houdt de dankbaarheid voor eigen parochie bij terugkomst toch te tijdelijk stand voor wezenlijke verandering?

11 Het antwoord op beide vragen is, vrees ik, ja.

12 Is dat erg? Wat mij betreft niet. Het is al waardevol om, ook al is het maar even, te kunnen zien hoe groot het contrast is, en dat niet wij, maar de standplaats van onze wieg bepaalt wie we zullen worden.

Naar: Iris Hannema, in: *Trouw*, 18 februari 2017.

Opdracht 1

Vul voor de volgende woorden en uitdrukkingen een passende omschrijving in.

Alinea	Woord of uitdrukking	Omschrijving
1	minuscuul	
	atol	
	geëmotioneerd	
	ijzeren buiken	
2	assortiment	
4	beschermd natuurgebied	
6	ontnuchterende reiziger	
	bij de lurven grijpen	
	predikant	
	thuisfront	
7	maagdelijke eerste dagen	
	enormiteit	
	rimpelingen van verbazing	
	binnenstebuiten zien	
8	levensstandaard	
	verdedigingsmodus	
9	dengue	
10	midden in de roos	
	irreële gedachten	
	eigen parochie	
12	contrast	
	standplaats van onze wieg	

Opdracht 2

In de alinea's 1 t/m 6 noteert Iris Hannema allerlei concrete zaken die haar hier in Nederland weer opvallen. Maak een opsomming van wat haar opvalt in alinea 2 en 4.

Alinea	Wat opvalt
2	
4	

Opdracht 3

In alinea 7 somt de schrijfster een aantal situaties op waaruit blijkt hoe goed het ons gaat. Vul ze in en zet daarachter, op de juiste plaats, de concrete zaken die je invulde in opdracht 2.

Let op: Sommige van die concrete zaken kun je misschien wel op meer dan een plaats invullen.

Hieruit blijkt dat het ons goed gaat	Concrete dingen (uit alinea 1 t/m 6) waaruit dat blijkt

Opdracht 4

In alinea 9 noemt Iris Hannema een aantal verschillen met andere landen waar ze verbleef. Zet ook die goede dingen op de juiste plaats achter de begrippen die ze noemt in alinea 7.

Hieruit blijkt dat het ons goed gaat	Verschillen met andere landen waaruit dat blijkt

Opdracht 5

Vorm een groepje van vier personen. Bespreek samen jullie uitwerkingen van opdracht 2, 3 en 4. Probeer het samen eens te worden. Corrigeer je uitwerking waar dat nodig blijkt, vul aan waar dat mogelijk is.

Een ontzettend fijn land

In de alinea's 1 t/m 7 somt Iris Hannema meer dan tien gegevens op waaruit zou blijken dat we in een ontzettend fijn land leven. Dat is mooi natuurlijk, maar alles is betrekkelijk, overal zit ook wel een keerzijde aan.

Een voorbeeld. Stel dat Hannema gesteld zou hebben: Er is hier voedsel in overvloed.

Dan zou je kunnen tegenwerpen: 'Ja, maar er wordt ook wel heel veel weggegooid.'

Of je zou kunnen zeggen: 'Ja, maar al die intensieve veehouderij en landbouw gaan wel ten koste van het milieu.'

Opdracht 6

Kies een van die feiten die Hannema noemt in de alinea's 1 t/m 7.

Schrijf op die stelling van Hannema een tegenwerping, die begint met *Ja, maar ...*

Doe het in maximaal 60 woorden.

Opdracht 7

Ruil je tegenwerping met die van een leerling die op een ander feit heeft gereageerd. Lees zijn of haar tegenwerping en schrijf daar een reactie bij.

Er zijn twee mogelijkheden:

- 1 Of je begint met: *Dat ben ik helemaal met je eens, want ...*
- 2 Of je begint met: *Dat ben ik helemaal niet met je eens, want ...*

Gebruik voor deze reactie maximaal 150 woorden.

Opdracht 8

Als je je eigen uitwerking van opdracht 6 terug hebt, lees je de reactie die je daarop hebt gekregen. Er zijn twee mogelijkheden.

- 1 Als je klasgenoot het niet met je eens was, schrijf je daar weer een reactie op. Die begint met: *Ja, je hebt wel een beetje gelijk, maar toch ...*
- 2 Als je klasgenoot het helemaal met je eens is, schrijf je een reactie die begint met: *Mooi, maar we moeten natuurlijk niet vergeten dat ...*

Ook voor deze reactie gebruik je maximaal 150 woorden.

Opdracht 9

Wissel je uitwerkingen nog een keer uit. Vraag elkaar als dat nodig is om toelichting.

Irreële gedachten of problemen

We hebben tijd en ruimte over voor irreële gedachten en problemen, zegt Iris Hannema in alinea 10.

Opdracht 10

- 1 Beschrijf, in maximaal 250 woorden, zo'n probleem waar (sommige) mensen zich druk over maken, maar wat volgens jou helemaal geen probleem is.
- 2 Leg duidelijk uit waarom dat volgens jou geen echt probleem is. Gebruik ook hier maximaal 250 woorden.

Opdracht 11

Wissel jouw uitwerking met die van een medeleerling. Geef elkaar commentaar, zowel inhoudelijk (is de beschrijving duidelijk, zijn de argumenten helder en steekhoudend), als ook op taalgebruik en taalverzorging.

Verwerk het commentaar dat je krijgt in een verbeterde versie.

Contrasten

Het is goed om eens het contrast te zien tussen ons leven hier en het leven in een totaal ander land, zegt Hannema aan het eind van haar artikel.

Nu zijn er twee mogelijkheden:

- 1 Je bent al eens in zo'n land geweest, misschien heb je er zelfs gewoond.
- 2 Je kent eigenlijk alleen Nederland en misschien een of meer andere, maar vergelijkbare landen.

Opdracht 12

In beide gevallen zet je de volgende stappen:

- stap 1** Kies een totaal ander land waar je geweest bent of waar je naartoe zou willen gaan.
- stap 2** Maak van dat land een korte, zakelijke beschrijving: waar ligt het, hoe groot is het, wat is het klimaat, hoe is de politieke situatie daar, enzovoort.
- stap 3** Beschrijf welke verschillen met Nederland je daar hebt gezien of verwacht te zien.
- stap 4** Maak een afweging: zou je liever daar of toch liever hier willen wonen? Die keus moet je natuurlijk wel toelichten.

Vraag minimaal twee medeleerlingen om commentaar. Vraag of ze willen aangeven wat nog onduidelijk of te vaag is. Vraag ze ook om opmerkingen over spelling, interpunctie, zinsbouw en woordkeus.

